

Poština plačana pri pošti
6101 KOPER – CAPODISTRIA
* TISKOVINA * NDP

gled ga

GLEDALIŠČE

Premiera v Gledališču Koper
Sumljiva oseba

Kokan Mladenović
Desničarski špageti western

> Občasnik Gledališča Koper
> Letnik XX > Številka 5
> Oktober 2022 > Brezplačni izvod
> ISSN 1854-0449

Branislav Nušič

Sumljiva oseba

(Sumnjivo lice, 1887/1888)

Prevajalec **Jure Karas**
Avtor songov **Predrag Lucić**
Avtorji priredbe besedila **Kokan Mladenović,**
Jure Karas in **ustvarjalci uprizoritve**

Režiser **Kokan Mladenović**
Scenografa **Kokan Mladenović, Milan Percan**
Kostumografinja **Aleksandra Pecić Mladenović**
Avtorica glasbe **Irena Popović Dragović**
Oblikovalec svetlobe **Jaka Varmuž**
Lektor **Martin Vrtačnik**
Asistentka režije **Renata Vidič**
Asistentka kostumografije **Anja Ukovič**

Igrajo:

Vlado Jakšič, lokalni policijski načelnik
in občinski svetnik

Aleš Valič

Mara, njegova žena
Mojca Partljič

Marica, njuna hči
Andrijana Boškosa

Dragan, policijski inšpektor
Igor Štamulak

Žika, uradnik na policiji
Aleksandar Stojković

Branko, uradnik na policiji
Blaž Popovski

Miki, novi policijski referent na praksi
Mak Tepšić

Štefan Kurc, tenorist
Matic Valič

Aleks Žunjič, župnik
Luka Čimprič

Gospod Milan, trgovec
Vladimir Jurc

Tonski tehnik **Alen Kump**. Lučni tehnik
Amar Ferizović.
Tehnični vodja **Ivo Štokovič**. Scenski tehnik
Vasja Bradač. Maskerka **Sara Longar**.
Rekviziterka **Ana Zupan**. Garderoberka
Anja Ukovič. Sceno je izdelal odrski mojster
Franc Krampershek. Avtorja scenske poslikave
Bine Skrt, Tina Drčar.

Premiera

28. oktobra 2022 v Gledališču Koper.

Sezona 2022/2023
Uprizoritev 3

Predstava traja 1 uro in 30 minut
in nima odmora.

Nušičeva Sumljiva oseba je že desetletja del obveznega čtiva v srbskih osnovnih šolah. Kako se svojega prvega branja te komedije spominjate vi?

Nušiča smo brali v sedmem ali osmem razredu. Spominjam se, da sem se ob branju zabaval, zdelo se mi je smešno, dotaknilo pa se me ni. Liki so bili drugačni kot ljudje, ki sem jih poznal, pripadali so drugemu, oddaljenemu času in družbi, s katerima se v takratnem jugoslovan-skem socializmu nismo srečevali. Toda časi so se spremenili. Junaki iz *Sumljive osebe* so do danes prenehali biti smešni, zdaj živijo z nami in med nami.

Sumljiva oseba velja za najpogosteje uprizarjano Nušičevo komedijo na srbskih gledaliških odrih. Je uprizarjanje te, v času nastanka sub-verzivne komedije, do danes že postalo konvencija?

Je! Nušiča resnično tako pogosto uvrščajo na repertoarje srbskih gledališč, da že lahko govorimo o maniri uprizarjanja njegovih komedij, torej o nekakšnem uprizoritvenem kanonu, ki nam narekuje, kako igrati, kako uprizarjati njegove komedije, tudi *Sumljivo osebo*. Slednjo, žal, vse prevečkrat kot preprosto komedijo.

Kako ga »berete« vi?

Omeniti moram, da se kot režiser z Nušičem srečujem tretjič – v sezoni 2013/2014 sem v kruševskem gledališču po Nušičevi komediji *Dr* režiral koprodukcijsko uprizoritev *Dr. Nušič*, ki je govorila o ponarejanju diplome, korupciji in *nouveau riche* eliti današnje Srbije, na začetku prejšnje sezone pa sem v sarajevskem Narodnem gledališču pripravil angažirano uprizoritev komedije *Protekcija* –, zato vem, da Nušič ni samo komediograf, ki je v svojih komedijah okrcal nekatere naše nacionalne posebnosti, temveč je bil upornik proti tedanjemu režimu, zaradi svoje poezije in političnega delovanja večkrat zaprt. In prav ta pogumni in brezkompromisni Nušič, ki se je v svojih komedijah tako neusmiljeno loteval odklonov in težav svojega časa, je dramatik, ki me vznemirja. Njegova besedila smo dolžni spoštovati, se jim približati z vso resnostjo in za smehom, ki pokriva površino, poiskati temne, včasih že strašljive podtone časa in družbe. Tako Nušičeve, kot naše.

Zadnji srbski uprizoritvi Sumljive osebe v Arsičevi in Urbanovi režiji sta izzvali kar nekaj prahu in obveljali za uspešni tudi zato, ker sta bili sodobni priredbi omenjenega besedila. Je priredba Nušičevih besedil za današnje občinstvo nujna?

V Srbiji Nušiča najpogosteje uprizarjajo tako, kot je napisan, saj je tak pristop k uprizoritvi porok za uspeh pri večinskem delu občinstva; *Sumljiva oseba* pa je celo ena tistih komedij, ki se dobro prodaja že zaradi svojega naslova. A ker vprašujete po priredbah, lahko z gotovostjo rečem, da je danes intervencija nujna, še posebej takrat, ko njegove komedije uprizarjamo zunaj Srbije. *Sumljivo osebo* bodo na primer slovenski gledalci razumeli šele takrat, ko bomo njeno dogajanje postavili v manjše slovensko mesto v aktualnem času in bodo Nušičevi uzurpatorji postali slovenski prilaščevalci oblasti. Obe Nušičevi komediji, ki sem ju režiral, sta se dogajali v aktualnem času in v okoljih, v katerih smo ustvarjali predstavi.

Podobno je v nekem intervjuju razmišljal režiser Igor Vuk Torbica, ki je rekel, da če se »res želimo soočiti s časom, se je treba pri komediji bolj kot kadar koli prej in bolj kot v katerem koli žanru ozreti po lastnem dvorišču«.

Prav ima, kajti komedija mora razkrivati negativne pojave v našem okolju, ki nam jih posamezniki, oblast ali država poskušajo predstaviti kot pozitivne. Le ozrite se okoli sebe in videli boste, koliko je v družbi lažnega patriotizma, kaj se dogaja v imenu ohranjanja držav, kaj se zgodi z identiteto naroda v novih državah. Tudi zato v naši uprizoritvi parodiramo Štajersko vardo, paravojaško organizacijo, ki po gozdovih lovi migrante kot živali po gozdu, si domišlja, da ohranja tradicijo zakonov slovenske države, v resnici pa je komična skupina intelektualno omejenih posameznikov. Njihovo poveljevanje patriotizma zato ni nič drugega kot komedija. Seveda se v naši komediji nismo posmehovali le Štajerski vardi, temveč desničarski politiki v vseh pojavnih oblikah.

Ste dogajanje komedije prenesli v Istro prav zaradi »oziranja po lastnem dvorišču«, na kar naj bi nakazovala tudi scenografija uprizoritve?

Dogajalni prostor naše komedije je lahko katero koli manjše slovensko mesto, saj se v predstavi prepletajo asociacije na različne slovenske pokrajine in kraje. Poznate knjigo srbskega pisatelja in

alistično izgradnjo države enakopravnih in srečnih državljanov – ter ga kot simbol nekega idealnega časa sopolstavim aktualnemu, v katerem nam vladajo »pravila« neoliberalnega sveta. Spomenik, iz katerega kot podgane prileze skupina prevarantov, naj nas opomni, da smo nekoč živeli bolje, kot živimo danes.

Desničarski špageti vestern

Pogovor z režiserjem Kokanom Mladenovićem pred premiero Nušičeve komedije *Sumljiva oseba*

filozofa Radomirja Konstantinovića *Filosofija palanke?* Ne? No, naša uprizoritev govori o filozofiji province, filozofiji majhnega zaprtega okolja v Sloveniji, ki ga vodi lokalni veljak s skupino kriminalcev, ki so močnejši in pomembnejši od države, oblasti, zakonov, ustave, demokracije, celo cerkve.

Če se lahko dogajanje Sumljive osebe godi kjer koli v Sloveniji, čemu tako močan scenografski znak, kot je kopija spomenika NOB in žrtvam fašističnega nasilja na Črnem Kalu?

Zdelo se mi je pomembno, da kot scenografski element uporabim partizanski spomenik, ki pripada drugemu svetu in času – svetu idealov, ljudem, ki so pred desetletji dali življenja za soci-

Zveni kot da v socializmu ni bilo povzpeticov, karieristov, korupcije ... Drži, tudi nekdanji sistem je imel pomanjkljivosti, a če primerjamo, kaj je pomenilo biti kompromitiran v času socializma, kaj je v času socializma pomenilo uzurpirati oblast – nekdo je vzel denar, drugi je zgradil vikend, tretji je kupil avto – je to zanemarljivo v primerjavi z načinom, kako multimilijonarji tega neoliberalnega fašizma uzurpirajo oblast danes, kako nas goljufajo, nam kradejo ali lažejo v obraz.

S prenosom Sumljive osebe v slovenski prostor se je moral spremeniti tudi humor, jezikovni dovtipi, domislisce. Koliko je spremembe narekovalo slovensko razumevanje srbskega humorja?

Nušičev humor smo morali približati slovenski mentaliteti in slovenskemu smislu za komično. Ker sta pri nas država in cerkev že kar vulgarno povezani, na kar opozarja tudi načelnikova replika: »Državna uprava in cerkev morata biti eno. Ukvarjamo se z istimi stvarmi, skrbimo za red, mi za zemeljski, vi za nebeški, in zato moramo biti složni«, smo lik policijskega uradnika zamenjali z župnikom. To, da nekdo zlorablja spovedi zato, da bi slišano prenesel oblastem, gre z roko v roki z današnjim sistemom cerkve in oblasti. Cerkev in država sta tako idealna sodelavca, še posebej ko gre za desničarska in konzervativna vprašanja.

Je zaradi vsečnosti slovenskemu občinstvu tudi policijski uradnik Žika postal »čefur«?

Ne! (*smeh*) Lik Žike je le najbolj neposreden posnetek izvirnega lika v komediji, zato se njegov humor razlikuje od humorja, ki zaznamuje vse preostale »junake«. Žika, najbolj ljudski lik te komedije, ki ga odlično igra banjaluški igralec Aleksandar Stojković, je zato nekakšen komentar prišleka v Sloveniji, človeka, ki uporablja slovenski jezik le toliko, da preživi.

Bi bila uprizoritev drugačna, če bi jo režirali še v času prejšnje vlade?

Sloveniji zavidam njeno levo vlado, toda dogajanje komedije ni postavljeno v prestolnico, kjer se politične spremembe bolj občutijo, temveč, v majhno, zakotno in provincialno mesto, kjer lokalni veljak, kot je v komediji Vlado Jakšič, občino že dvajset ali trideset let vodi ne glede na to, kdo je na oblasti. Psihologija malega mesta je drugačna kot psihologija velikih mest, zato sprememba vlade nikoli ne prinese večjih sprememb v provinco. Tudi o tem govori naša uprizoritev, ki opozarja na to, da so lokalni uzurpatorji neuničljivi, sposobni preživeti vlade in sisteme in početi vse, kar se jim za hoče. Sankcijam se bodo vedno izognili, posledice njihovih dejanj pa bodo nosili nedolžni ljudje.

Politična komedija torej?

Žanrsko sem jo označil za »desničarski špageti vestern«. Zakaj? V špageti vesternih lahko spremljamo klasične zaplete, ubijanje, prizore nasilja, vendar pa ti junaki niso vredni velikih zgodb, pravih tragedij. In takšni so tudi naši junaki in naše branje *Sumljive osebe*, špageti vesterna na Nušičevo temo.

Nov kontekst in z njim drugačni, tudi novi liki; kdo se podpisuje pod priredbo besedila?

Formalno lastništvo nad besedilom v mojih uprizoritvah ni pomembno. Prevajalec Jure Karas je s prevodom naredil osnovno adaptacijo, jaz pa sem z igralci – glede na spremembo likov, nov dogajalni prostor in črtanje besedila – na novo priredil besedilo. Avtorstvo je tako postalo kolektivno delo, temu pa so nenazadnje namenjene tudi vaje, na katerih besedilo prevajamo v gledališki dogodek; ob takšnem delu pa je legitimno vse, saj se trudimo, da bi ustvarili dobro in vznemirljivo predstavo.

Predstava, ki se spogleduje s post-dramskim gledališčem, vsebuje tudi pet songov pokojnega novinarja, pes-

Foto: Jaka Varmuž

nika, dramatika in režiserja Predraga Lucića, s katerim ste nazadnje sodelovali prav pri koprski uprizoritvi Alana Forda. Gre za nekakšen hommage Luciću?

Predrag Lucić je bil izjemna osebnost, pomemben tako za Hrvaško, kot za celotni prostor nekdanje Jugoslavije. Neusmiljeno je znal obračunati z lažmi, nacionalistično politiko in retoriko, kot urednik splitskega tednika *Feral Tribune* je postal nekakšen svetilnik v mračnjaškem političnem obdobju nekdanje skupne države. Ker sem hotel, da je koprski uprizoritev sodobna, predvsem pa brechtovsko kritična, sem najprej pomislil na Lucićevo zbirko satirične poezije *Gusle u magli*, v kateri je pod drobnogled postavil hrvaške pa tudi nekdanje jugoslovanske politike, njihove deviacije in napake, načine pridobivanja bogastva, obračunavanja z nasprotniki in mediji ... Vse, kar smo potrebovali za songe v predstavi, smo

našli v Lucićevih verzih, ki smo jim v strukturi naše uprizoritve dali nov prostor. Ponosen sem, da imamo njegovo ime zapisano v gledališkem listu in da se najino sodelovanje ni končalo z njegovo smrtjo, songe v predstavi zato razumem tudi kot nekakšno nadaljevanje songov iz *Alana Forda*, ki sem ga na oder vašega gledališča postavil pred šestimi leti.

Pri uprizoritvi sodelujejo kar trije ustvarjalci, ki so v preteklosti že sodelovali pri uprizoritvah Sumljive osebe; Irena Popović Dragović je že tretjič napisala glasbo, Aleksandar Stojković je nedavno v Narodnem gledališču Republike Srbije nastopil v glavni vlogi,

Foto: Jaka Varmuž

Vladimir Jurc pa je leta 1988 za glavno vlogo prejel celo Sterijevo nagrado. Je delo s takšnimi ustvarjalci prednost ali slabost?

Vsaka uprizoritev je zgodba zase, nova celota, pri kateri bi vsak moral stremeti k njeni izvirnosti. Morda jim njihove izkušnje iz predhodnih uprizoritev *Sumljive osebe* lahko pomagajo, kot režiser pa s tem ne pridobim ničesar. Če poenostavim: Ko so pred desetletji vprašali pesnika, pisatelja, danes akademika Matijo Bečkoviča, kdo je boljši pesnik, on ali Brana Petrovič, je Bečkovič preprosto odgovoril: »Saj Brana ne more napisati moje pesmi.« Enako je z gledališko predstavo.

Do predpremiere vas loči le še nekaj dni, zato že lahko poveste, kako so se ob starejših kolegih znašli mladi igralci, novi člani Gledališča Koper?

Katja Pegan ima izrazit občutek za izbiro novih, mladih igralcev. Gledališ-

če Koper jih, žal, ne more zaposliti več, prav pa bi bilo, da bi v njem priložnost za delo našlo več mladih, predvsem z Obale. Prav zaradi mladih igralcev in neverjetnega družinskega vzdušja rad režiram v vašem gledališču, saj so se v njem zbrali ne samo izjemni gledališki ljudje, temveč ljudje, od katerih je vsak človek z veliko začetnico. Ko sem pred leti na tem odru režiral Goldonijevega *Slugo dveh gospodarjev*, je bil Blaž Popovski še srednješolec, ki je nastopil v epizodni vlogi, pozneje diplomiral na ljubljanski akademiji in postal zelo uspešen mlad igralec. Tu je še Mak Tepšič, ki je akademijo končal šele nedavno in ima izrazit dar za komedijo. V sebi nosi nekakšno komično eleganco,

Foto: Jaka Varmuž

Evropska mati

Evropska komisija, laž in svinjarija, Evropska unija, čista bedarija. Če nam boš težila, z ukrepi nam grozila, boš drek od nas dobila.

‘Mam raje svoj zaselek kot v Bruslju oddelek. Sem raje brez pomena kot zvezdica rumena. Ne šmirglamo Štrasbura, nam boljša je struktura domača diktatura.

Vladajoča klika – podkapa naša je odlika. Vladajoča stranka, to je naša banka. So čisti tu računi, ker naši so tajkuni na zapor imuni.

O, evropska mati, ti ne moreš dati nam toliko, kot mi smo zmogni ti pobrati. Kaj bo nam tvoj svet, kjer še lastnih mej ne moremo zapret.

Evropske vse obljube pot so do pogube. Te ideje tuje EU zapoveduje, nas stalno nadleguje. Vladavine prava nihče ne potrebuje.

O, evropska mati, daj no, nehaj srtati. Pošiljat odposlanca, preverjat nam finance. EU mama, pojem tebi: pošlji, mati, nam denar, potem pa le odjebi.

I PREDRAG LUCIĆ

O prevodu Sumljive osebe

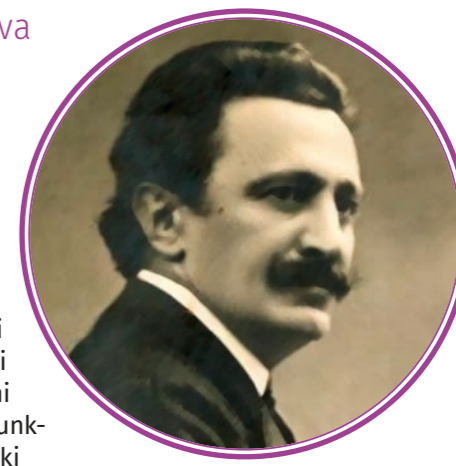
Redko se zgodi, da besedilo, napisano konec 19. stoletja, še vedno zveni tako moderno, kot zveni Nušičeva Sumljiva oseba.

Tudi vsebinsko. Seveda so se časi spremenili: kraljevine ni več, ženske so enakopravne in samostojne in medosebni odnosi niso več podvrženi enako strogim formam, kot so bili pred 134 leti. Ostali pa so »lokalni šerifi«, nesposobni uradniki, disfunkcionalen državni aparat, sovražniki naroda – tako realni, kot namišljeni, nepotizem, medgeneracijska trenja, očetje, ki pomanjkanje realne avtoritete poskušajo nadomestiti s strogostjo brez pravega smisla in učinka, ter vodilni motiv zgodovine naše vrste – človeška neumnost.

Toda to, kar me je pri prevodu in priredbi *Sumljive osebe* še bolj prese-netilo, je, da je igra moderna v svojem komedijskem jeziku – hitre, neposredne replike likov v tem besedilu bi zlahka nastale tudi dandanes za potrebe igrane TV-serije. Čeprav je, kar se tiče tematik zapletov, besedilo vezano na določen zgodovinski trenutek, se zdi, da je ritem dialoga neodvisen od tega – saj dinamiko te komedije v resnici žene srečanje likov, ki so v svoji tipičnosti večni – prenapihnjene, prepomembni, prepočasni, preveč iskreni ali drugače neprimerni za ta svet, in zaradi tega smešni – obstajajo so pred stoletjem in pol in obstajajo še danes.

Tudi zaradi tega je bilo prevajanje besedila ne samo užitek, ampak tudi zanimiv opomnik na to, da prvine komedije, komedijski »tajming«, osnovna pravila, kaj pri bralcu in gledalcu zbudi presenečenje in smeh, obstajajo neodvisno od načina pisanja in zgodovinske faze, v kateri je delo nastalo – in v pri dobro napisanih komedijah delujejo tudi, ko jih prenašamo iz jezika v jezik ali prilagajamo aktualnemu družbenemu času.

Da je Nušičevo delo o razpadajočem družbenem in družinskem sistemu ter vseprisotni hierarhiji nesposobnosti v resnici moderno – tako s »komedijsko-obrtniškega« stališča, kot tudi z vsebinskega – pa zares govori o dveh dejstvih: dejstvu, da besedilo Branislava Nušiča upravičeno spada med »klasike« – dela, ki ostajajo relevantna ne glede na jezikovne, kulturne in časovne spremembe – in dejstvu, da se v naših krajih nismo veliko naučili ali spremenili že (vsaj) od konca 19. stoletja. **I JURE KARAS**

Branislav Nušič (1864–1938)

V Beogradu rojeni Alkibijad Nuša, ki si je s polnoletnostjo uradno spremenil ime v Branislav Nušič, je odraščal v Smederevu, mestu na severozahodu Srbije, kamor se je družina preselila po stečaju očetovega podjetja, ki je trgovalo z žitom. Tam je obiskoval osnovno šolo in prva dva letnika gimnazije, po vrnitvi s starši v Beograd pa je tam maturiral. Vpisal je študij prava (prvo leto dni je študiral v avstrijskem Gradcu) in leta 1884 diplomiral na beograjski pravni fakulteti.

Svoja prva dela – pesmi – je kot gimnazijec objavil v dijaškem glasilu in v časopisu za srbsko mladino *Golub* (1879), komaj polnoleten je postal član opozicijske Radikalne stranke in takrat prvič občutil moč vladajočega režima.

Prvič v Gledališču Koper

Andrijana Boškosa

Dramska igralka

Po študiju dramske igre in diplomi na Fakulteti za dramske umetnosti v Skopju (2002) je sodelovala z različnimi gledališči po Makedoniji, predvsem s Skopskim dramskim gledališčem in Narodnim gledališčem v Prilepu, kjer je bila do leta 2007 tudi zaposlena.

Od preselitve v Slovenijo deluje kot samozaposlena v kulturi. Bila je mentorica gledališke šole za srednješolce v Kosovelovem domu

v Sežani (2009–2012) in mentorica Amaterskega mladinskega odra v Novi Gorici (2013–2014), kjer je do danes na tamkajšnjem profesionalnem odru kot gostja nastopila v kar devetih uprizoritvah v režiji Paolola Magellija, Janeza Pipana, Vita Tauferja, Dina Mustafića, Janusza Kica, Matjaža Pograjca idr. Posnela je več televizijskih nadaljevanj in nastopila v odmevnih slovenskih filmih, med njimi v Nahtigalovem *Psi brezčasja* (2015), Cvitkovičevem *Šiška Deluxe* (2015) in Šantičevem *Zbudi me* (2022).

Andrijana Boškosa je prav tako pobudnica dobrodelnih projektov za zbiranje pomoči ob naravnih nesrečah in aktivistka za pravice živali. ■

Aleksandra Pecić Mladenović

Kostumografinja

Diplomirala je na beograjski Fakulteti za oblikovanje, kjer je leta 2009 pridobila naziv diplomirani oblikovalec oblačil in kostumov. Prve izkušnje pri oblikovanju odrskih kostumov si je nabrala že v času študija (oblikovanje oblačil za tekmovanje Pesem evrovizije v Beogradu leta 2008), leta 2009 pa se je predstavila s prvim samostojnim projektom o idejni rešitvi in izvedbi kostumov za beograjsko manifestacijo ob 20-letnici padca Berlinskega zidu.

Od leta 2012 sodeluje z beograjskim Narodnim gledališčem; kot asistentka kostumografije in pozneje kot kostumografinja je oblikovala kostume za produkcije opernih (*Don Giovanni*, *Norma*, *Ob zori*, *Koštana*, *Pepelka*, *Andrea Chénier* ...) in baletnih uprizoritev (*Peter Pan*, *Onjegin*, *Labodje jezero* ...) ter dramskih predstav (*Sen kresne noči*, *Bollywood*). Nedavno je kot kostumografinja podpisala tudi kostumografijo za uprizoritev *Aplikacija Voland* v soprodukciji gledališča iz Šabca (RS) in Kulturnega centra iz črnogorskega Tivata.

Kot modna oblikovalka se je dvakrat predstavila na Beograjskem tednu mode in na Beograjskem tednu oblikovanja. ■ M. L. T.

Pri devetnajstih, še v času študija, je namreč napisal svojo prvo komedijo *Narodni poslanec* (1883); komedija je dobila številna priporočila za uprizoritev, zaradi izjave Aleksandra Obrenovića, da se »posmehuje borcem za parlamentarizem«, pa so jo le nekaj dni pred premiero umaknili s programa Kraljevega srbskega narodnega gledališča in je morala na odski krst čakati kar 13 let.

Na služenju vojaščine, kamor je bil poslan kmalu po diplomi, ga je presenetila vojna proti Bolgariji (srbsko-bolgarska vojna, 1885), v kateri je sodeloval kot prostovoljec,

Foto: Jaka Varmuž

dogodki na bojišču pa so bili navdih za *Zgodbe nekega desetarja (Pripovetke jednog kaplara)*, prvo Nušičevo izdano knjigo. Ko so leta 1887 v Beogradu pokopali Mihaila Katanića, junaka bitke proti Bolgariji, je Nušič, razočaran, ker v pogrebem sprevodu ni bilo predstavnikov države, v opozicijskem glasilu *Dnevni list* objavil satirično pesem *Dva rablja (Dva raba)*; objava ga je zaradi obtožbe zasmehovanja srbske monarhije stala dve leti ječe v Požarevcu, vendar je bil z očetovim posredovanjem po letu dni pomiloščen. Čeprav je bilo pisanje v zaporu prepovedano, je Nušič pod pretvezo, da piše sorodniku ministru, v zaporniški celici napisal komediji *Protekcija* in *Sumljiva oseba*; slednja je na uprizoritev – znova zaradi razžalitve dinastije Obrenovićeve – čakala kar tri desetletja in pol!

Ali ga kralj Milan po izpustitvi iz zapora ni želel več videti v Srbiji ali ne, danes ne vemo, dejstvo pa ostaja, da je bil Nušič, ki je leta 1889 postal uradnik na Ministrstvu za zunanje zadeve, kmalu imenovan za pisarja na konzulatu v Bitoli, kjer se je leta 1893 oženil s konzulovo sestro Darinko. Na srbskih konzulatih Osmanskega cesarstva v Bitoli, Skopju, Solunu, Serezu in Prištini (tu so nastala *Pisma konzula*) je preživel kar celo desetletje.

Po vrnitvi v Srbijo je leta 1900 postal tajnik Ministrstva za izobraževanje, kmalu za tem dramaturg Narodnega gledališ-

ča v Beogradu, poštno-telegrafski komisar prvega razreda pri P-T oddelku Ministrstva za gradbeništvo, leta 1904 pa je bil imenovan za upravnika novo-sadskega Srbskega narodnega gledališča. Leto pozneje se je znova vrnil v Beograd, kjer se je ukvarjal z novinarstvom, objavljaj pod svojim imenom in pod psevdonimom Ben Akiba ter smisel za humor vnašal tudi v novinarski poklic.

Leta 1912 se je kot državni uslužbenec znova vrnil v Bitolo in v Skopju, kjer je ostal do leta 1915, ustanovil gledališče. V času prve svetovne vojne je živel v Italiji in Švici ter konec morije, ki mu je vzela edinega sina, dočakal v Franciji. Nušič, ki izgube sina ni nikoli prebolel, mu je svojevrsten spomenik postavil z romanom *Devetsto petnajst (Devetsto petnaesta)*.

Sinova smrt je Nušičevo komediografsko silo ustavila skoraj za desetletje. K pisanju se je sicer vrnil leta 1924, ko je napisal znamenito *Avtobiografijo*, njegove nesmrtno komedije, kot so *Gospa ministrica*, *Mister Dolar*, *Žalujoča družina*, *Dr*, *Pokojnik* in druge, ki so ga povzdignile med najbolj priljubljene jugoslovanske avtorje, pa so nastale šele po letu 1929.

Po vojni je Nušič postal prvi vodja Umetniškega oddelka Ministrstva za šolstvo. Funkcijo je opravljal vse do leta 1923, ko je bil imenovan za upravnika Narodnega gledališča v Sarajevu. Tri leta pozneje se je znova vrnil v Beograd, kjer je postal predsednik Zdrženja jugoslovanskih dramskih piscev, leta 1933 je bil imenovan za rednega člana Srbske kraljeve akademije, njegove so tudi zasluge, da so v Beogradu odprli otroško »Rodino pozorišče«,

danes znano kot Gledališče Boško Buha.

Branislav Nušič, avtor več kot tridesetih dramskih besedil, treh romanov, avtobiografije, kratkih zgodb in okoli dva tisoč humoresk pa tudi fotograf, eden prvih srbskih stereofotografov, je umrl 19. januarja 1938 v 74. letu starosti. Dan po njegovi smrti je bilo pročelje beograjskega Narodnega gledališča ovito v črno platno. Na njegovi mizi je v rokopisu ostala nedokončana komedija *Oblast (Vlast)*.

O njegovem burnem življenju je beograjska televizija leta 1986 posnela dramo z naslovom *Neresni Branislav Nušič (Neozbiljni Branislav Nušič)*. ■

Čakajoč na sumljivo osebo

Nušič je *Sumljivo osebo* napisal leta 1887 ali 1888, zato velja za eno njegovih zgodnejših komedij, po mnenju številnih raziskovalcev Nušičevega dela tudi za eno najbolj izvirnih in zato najboljših. Toda k njenemu slovesu ni pripomogla le njena izvirnost, ki razkriva domala že vse značilnosti Nušičevega ustvarjalnega daru, temveč tudi tri desetletja in pol dolga prizadevanja za njeno uprizoritev, ki bi komediografu lahko ponudila dovolj snovi za novo komedijo, celo dramo.

Toda o prizadevanjih za uprizoritev *Sumljive osebe* Nušič ni napisal ne komedije ne drame, temveč nekakšen historiat dogodkov, ki ga je, podobno kot svoje življenje v neprekosljivo du-

hoviti *Avtobiografiji*, ogrnil s plaščem svojih opažanj, izkušenj, posmeha in kritike. Besedilo, ki ga danes poznamo kot *Predgovor h komediji Sumljiva oseba*, je nastalo le tri leta pred krstno uprizoritvijo v beograjskem Narodnem gledališču (1923), torej v času, ko je bila dinastija Obrenovićeve, jedro spora pri uprizarjanju *Sumljive osebe*, že zgodovina.

Nušič se je v osemdesetih letih 19. stoletja pri pisanju komedij zgledeval po Gogolju in *Sumljivo osebo* zaradi motivne sorodnosti z *Revizorjem* v rokopisu podnaslovil za *Gogoljado v dveh dejanjih*. Toda pri njenem uprizarjanju ni imel takšne sreče kot njegov ruski vzornik. Če je namreč Gogolja pri uprizarjanju *Revizorja*, ki je smešil izprieno caristično birokracijo, podprl sam car Nikolaj, po čigar zaslugi je delo šlo mimo cenzure, je imela *Sumljiva oseba* manj sreče. Komedijo takrat komaj 23-letnega Nušiča je prvi zavrnil tedanji upravnik Kraljevega srbskega narodnega gledališča, pesnik, pripovednik in dramatik Milorad Popović Šabčanin. Kljub nekaterim »grobostim«, ki jih je našel v Nušičevem besedilu, mu je bila komedija vseč, prepričan je bil, da bi *Sumljiva oseba* postala uspešnica, Nušiču pa je vendarle svetoval, naj rokopis odnese domov in zažge. Vzrok za tako odklonilen odnos ni bila Nušičeva kritika tedanje srbske družbe in njenih povzpetniških funkcionarjev, temveč »napačna« uporaba besede *dinastija*, saj kontekst, v katerega je bila v komediji nekajkrat umeščena, za Šabčanina in njegovo že skoraj pregovorno vdanost dinastiji in vladavini Obrenovićeve ni bil dovolj spoštljiv.

Foto: Jaka Varmuž

Igralski portreti

Ker dobra portretna fotografija ni le podoba, ki odraža značaj portretiranca, temveč odraža tudi trenutek, morda celo daljše obdobje v njegovem življenju, smo se v Gledališču Koper odločili, da po nekaj letih »osve-

Foto: Igor Štamulak

žimo« fotografske podobe naših igralcev. Fotograf in snemalec **Dean Grgurica** iz Studia D'Or je zato na trgih in ulicah starega mestnega jedra v fotografski objektiv ujel stalne člane igralskega ansambla, njihovi portreti – **osem fotografskih povečav v barvni tehniki** – pa že krasijo foaje našega gledališča. ■

Foto: Igor Štamulak

Rekorden vpis otroških abonmajev

Konec septembra smo zaključili z vpisovanjem anonmajev za sezono 2022/2023. Števila prodanih abonmajev, tako večernih kot otroških in dijaških, ne moremo primerjati s predkronsko sezono 2019/2020, lahko pa zapišemo, da smo v letošnjem septembru vpisali kar **266 abonmentov več kot v sezoni 2021/2022** in da največji porast abonmentov opazamo pri najmlajših obiskovalcih; v abonma **Mavrična ribica se jih je vpisalo kar 135 več kot v prejšnji sezoni (+ 237 %)** in **72 več kot v predkronski (+ 60 %)**. ■

Ko je Šabčanina leta 1893 na upravniškem mestu Narodnega gledališča zamenjal dr. Nikola Petrovič in je v gledališču zavel nov veter, je Nušič, tokrat z nekoliko popravljenim besedilom komedije poskusil znova. Petrovič je priznal, da se je ob branju od srca smejal, vendar je enako kot njegov predhodnik Nušiča odsvolil in priznal, da ne želi imeti opravka s policijo in oblastjo. Leta 1900 je mesto upravnika Narodnega gledališča prevzel Nušič. Kod dramatik je želel na repertoar uvrstiti več domačih izvirnih del in zdelo se

Foto: Jaka Varmuž

je, da preprek za uprizoritev *Sumljive osebe* ni več. Toda, ko sta se »srečala« Nušič-funkcionar in Nušič-dramatik, je tudi slednji moral priznati, da čas in razmere za uprizoritev še vedno niso primerne.

Ob izbruhu prve svetovne vojne je bil Nušič upravnik gledališča v Skopju. Na begu proti Albaniji, kamor se je z (ne)dokončanimi rokopisi podal preko Prištine in Prizrena, je moral rokopise zaradi teže zavreči. Del rokopisov je ostal nezavarovan na podstrešju hiše v Prizrenu, kjer so jih Bolgari pri iskanju orožja v srbskih hišah zažgali, del, med njimi tudi komedija *Sumljiva oseba*, pa je ostal v hiši albanske družine v Prištini, ki je rokopise shranila. Le po srečnem naključju so se rokopisi po končani vojni in Nušičevi vrnitvi iz Francije znova znašli v pravih rokah.

Po obnovi v vojni porušenega beograjskega Narodnega gledališča je tedanji upravnik, književnik in politik Milan Grol v svojem tretjem mandatu *Sumljivo osebo* uvrstil na repertoar sezone 1922/1923. Krstno uprizoritev besedila, ki je po treh desetletjih in pol izgubilo nekaj kritične osti, je režiral Pero Dobrinović, delo pa so kritiki ocenili za nepretenciozno, lahko in zabavno komedijo, ki pri gledalcih izzove smeh zaradi smeha. *Sumljiva oseba* je do danes na odru beograjskega Narodnega gledališča v Beogradu dočakala še štiri postavitve (zadnje v sezoni 2016/2017), profesionalna gledališča pa naj bi jo do danes premierno uprizorila kar dvestokrat.

Na slovenskih odrih je *Sumljiva oseba* doživela sedem uprizoritev, nazadnje v režiji Dušana Jovanovića v sezoni 1987/1988 v Slovenskem stalnem gledališču v Trstu. ■ **M. L. T.**

Vpis v Gledališki trening do konca oktobra

Iz malega raste veliko, iz prvih, negotovih gledaliških korakov pa najprej manjše, nato večje igralske vloge, tudi na profesionalnih odrih. In ker do njih vodi pot največkrat preko dramskih akademij, smo v Gledališču Koper za pred desetletjem in pol začeli z izobraževanjem vseh, ki bi se po srednji šoli želeli vpisati na eno od gledaliških akademij. Na **Gledališkem treningu**, ki ga vodita režiserki **Katja Pegan** in **Renata Vidič** in v katerega se lahko vpišete **do konca oktobra**, boste

Foto: Radovan Čok

udeleženci enkrat tedensko svojo pozornost namenili osnovam dramske igre in psihologiji likov, se spopadali z vajami za improvizacijo in sproščanje ter spoznavali prednosti skupinskega dela na odru. ■

Avgustovski Svetilnik obiskalo 900 otrok

Pod okriljem Primorskega poletnega festivala je tudi letos potekal **PPF Pri svetilniku v avgustu**, namenjen najmlajšim obiskovalcem festivala. S krstno uprizoritvijo v Sežani in dan pozneje v Kopru ga je odprla predstava *Barčica* po zamisli in režiji Renate Vidič; skupno pa smo otrokom namenili kar 14 različnih dogodkov. Gledališke predstave, delavnice, klovnovske animacije in srečelovi so privabili kar 900 mladih gledalcev in njihovih spremljevalcev. Nekaterim izmed njih smo na

Foto: Dean Grgurica, Studio d'Or

brezplačnih delavnicah in nastopih omogočili še spoznavanje s klovnovskimi veščinami in gledališkim ustvarjanjem nasploh. Drugo edicijo festivala PPF Pri svetilniku v avgustu je sklenila premierna uprizoritev *Malega princa* v režiji Ivana Lobode. ■

»Komšija« znova v Kopru

Vsi, ki ste se do tega trenutka spraševali, zakaj na koprskih ulicah znova srečujete enega najbolj priljubljenih srbskih igralcev iz Bosne in Hercegovine, **Aleksandra Stojkovića Piksija**, ki v kulturni in tudi pri nas

Foto: Matej Sukič

priljubljeni televizijski seriji *Dobro jutro, sosed* (*Dobro jutro, komšija*) že četrto sezono zapored igra Čeda, zdaj poznate odgovor: znova se nam je pridružil zato, da bi v **Nušičevi Sumljivi osebi** (komediji, v kateri je v prejšnji sezoni v matičnem banjaluškem gledališču nastopil v nosilni vlogi), odigral policijskega uradnika Žiko. Igralec, ki je član Narodnega gledališča Republike Srbije že 22. sezono (in prav toliko sezon nastopa tudi v **Kokoški**, uspešnici omenjenega gledališča), verjame, da je največji izziv vsake gledališče hiše »gledališče, ki s svojim repertoarjem postavlja vprašanja, s prstom kaže na družbene probleme in se hkrati ukvarja z gledališko klasiko, ohranja jezik, pisavo in kulturno dediščino ljudstva«. In prav to počne tudi naše gledališče. Tudi z uprizoritvijo Nušičeve komedije. ■

Z Jugoslavijo znova na festivalih

V prvi polovici oktobra smo s predstavo po romanu Gorana Vojnoviča *Jugoslavija, moja dežela* gostovali na dveh mednarodnih festivalih. Najprej na 62. Mednarodnem gledališkem festivalu MESS v Sarajevu, na katerem smo se za nagrade potegovali skupaj s 14 gledališči iz 12 držav. Le nekaj dni pozneje smo nastopili na 17. mednarodnem gledališkem festivalu JoakimInterFest v Kragujevcu, na katerem so se predstavila gledališča iz Srbije, Severne Makedonije, Bosne in Hercegovine (Republika Srbska) in Slovenije. Že v prihodnjih dneh igralce čaka gostovanje na 39. festivalu Internacionalni teatarski susreti v Brčkem, na začetku novembra pa gostovanje na festivalu XXVII. JPF v Užicu. ■ **M. L. T.**

Tantadruje smo konec maja podelili že dvanajstič, četrič v Gledališču Koper

Primorsko gledališko nagrado tantadruj, s katero tri primorska gledališča – Gledališče Koper, SNG Nova Gorica in Slovensko stalno gledališče – vsako leto nagradimo izstopajoče dosežke primorskih gledaliških ustvarjalcev, smo po dveh letih koronskih ukrepov znova podelili konec maja pred polno gledališko dvorano, znova v Gledališču Koper.

Žirija za nagrado tantadruj, članici **Ivana Zajc** in **Ana Perne** ter predsednik **Andraž Gombač**, si je trinajst nominiranih predstav primorskih gledališč po dveh okrnjenih gledaliških sezonah spet lahko ogledala v dvorani. V utemeljitvi nagrad so poudarili, da je življenje pod pritiskom ukrepov odzvanjalo tudi v izbranih gledaliških uprizoritvah, ki so se tako »lotevale tesnobe, duševnih stisk, ločenosti posameznika od skupnosti, najsi bo prisilna ali rezultat drugačnih okoliščin, a tudi nestrpnosti,

saj se je »dokumentarna usmerjenost pri nekaterih predstavah prevesila v didaktičnost, medtem ko se je eksperimentiranje ponekod obneslo bolj, drugod ne«. Nedvomno pa je sezona po oceni žirije postregla z več opaznejšimi rezultati, najsi gre za igralske ali druge umetniške izraze. Pri igralskih je opozorila na »opazen razvoj in doprinose mlajše generacije, pri drugih umetniških izrazih beležila izrazitost v posameznih glasbenih oziroma zvočnih intervencijah ali premišljeno doziranje mediteranske komičnosti«.

Foto: Nejc Fon / Mediaspeed

ki se – kot vemo – v kriznih razmerah samo še stopnjuje. Medtem ko se je v obravnava strahu, odtujenosti, potrnosti razraščala temačnost, so se druga odrska udejanjanja dotaknila osebnih stisk, iz katerih, denimo, vznika nepomirljivost«.

Po mnenju žirije je primorska gledališka sezona ob prepoznanih tematskih sorodnostih poskrbela tudi za mnogovrstne uprizoritvene uresničitve, tudi v formalnih zastavkih,

»Sveda ne moremo podeliti sedem, osem nagrad,« so sklenili utemeljitev. »Še marsikdo bi si zaslužil tantadruja, a žirijo pomirja vsaj spoznanje, da bomo danes zanesljivo zaploskali pravim nagrajencem.«

Tantadruja za poseben dosežek je prejel Andrej Vrhovnik, kostumograf Ptičje farne, koprodukcije predstave Gledališča Koper in Slovenskega stalnega gledališča, Trst.

Dober znanec vseh treh primorskih gledališč je pred devetimi leti prvo samostojno kostumografijo ustvaril v tržaškem gledališču, v iztekajoči se sezoni pa sodeloval kar z vsemi tremi. Koprsko-tržaško *Ptičjo farmo* Jere Ivanc v režiji Jake Ivanca je oblekel v pisano in razkošno perje; hitro prepoznavni so smrdokavra, sinica, grlica, plamenec, petelin, labod. Iz ležernega barskega vzdušja tako igralce kakor gledalce skozi sanje v davni antični svet ponesejo starogrške halje, ščiti, čelade ... Za pravljico poskrbijo vilinske obleke. Učinkovito ukrojeni kostumi spretno sledijo hitremu in burnemu dogajanju, večče določajo like in predstavi vtisnejo nepozabno podobo. Ko na prizorišče stopijo še bogovi, humor na višje obrate poženejo veliki umetni falusi, kakršne so moški nosili že v stari atiški komediji. Tokrat so priveski tako gigantski, da odpadeta opolzkost in tudi morebitna zavist – ostane samo še osvobajajoč smeh. Kostumografu, ki zna v umetnost sešiti domišljijo in duhovitost, za posrečen detajl ni pretežko splezati niti do stropa Sikstinske kapele.

Tantadruja za igralsko stvaritev je prejel Matija Rupel, član igralskega ansambla Slovenskega narodnega gledališča Nova Gorica, za vloge v treh predstavah: za klovna v 52 hertzih, naslovno vlogo v Čričku in temačnem občutku ter za upodobitvi Pina Mlakarja in Borisa Kidriča v predstavi In stoletje bo zardelo. Primer Kocbek.

Črička, ki v režiji Ivane Djilas nekega jutra v glavi, polni zataknenih misli in dvakrat težji kot običajno, začuti zoprno, moteče velik občutek, Matija Rupel portretira prikupno, duhovito, ravno prav prismuknjeno in obenem ganljivo. Nesrečnikove notranje boje nakaže tako s skrušenim glasom kakor z natančno odmerjeno telesno mimiko. V koprodukciji z novomeškim Anton Podbevšek Teatom je Rupel pod režijsko taktirko Matjaža Bergerja natančno oblikoval ključna sopotnika Edvarda Kocbeka: najprej baletnika Pina Mlakarja z gibkostjo mladostnega optimizma, radovednosti in radoživosti, zatem pa še teže ulovljivega Borisa Kidriča, ki ga igralec od mladostne zagnanosti pravovernega partizana izostri do hladne pragmatičnosti in odrezave brezkompromisnosti strumnega politika. V režiji Mojce Madon je Rupel sezono kronal kot žalostni klov in obenem priljuden povezovalac predstave *52 hertzov*. Nekoliko zmeden in omahljiv igralec z dna hierarhične lestvice na valovih duhovitega samopomilovanja odpira okenca v »najbolj žalostno službo na svetu« in občinstvu približuje gledališko mašinerijo. Govori in prepeva. Njegovo obvladovanje glasu in telesa, intelekta in strasti pa nov vrh doseže v avtorskem monologu o neki divji noči – po zaslugi mojstrskega igralca bi skoraj prisegli, da smo bili tam tudi mi, njegovi gledalci.

Tantadruja za najboljšo predstavo v celoti je prejela uprizoritev 52 hertzov v produkciji Slovenskega narodnega gledališča Nova Gorica.

Sodobno dramsko besedilo srbske dramatičarke Tijane Grumić *Najbolj osamljen kit na svetu* prelamlja z ustaljenimi konvencijami ustvarjanja dramatike, zato za uprizoritev po-

meni izziv. Gledališka ekipa ga je sprejela in ustvarila svežih 52 hertzov. Predstava izžareva mladost – pa ne le zaradi avtorice, ki jo spoznamo v prevodu Dijane Matkovič, režiserke Mojce Madon, avtorja priredbe in dramaturga Jake Smerkolja Simonetija in lektorice Anje Pišot, ustvarjalcev najmlajše gledališke generacije. Delo odlikujejo izvrsten humor, igrivost, a hkrati izjemna globina, saj se ukvarja z zahtevnimi temami smrti, samote in razpada neke skupnosti. V pripovedi o družini se pred gledalcem zvrsti preplet zgodb, odmaknjene poetičnosti, iskrivih spominov, detajlov in drobnih dogodkov ter čistih emocij. Gledališka izkušnja se pravzaprav začne že kar v preddverju gledališča in se nadaljuje na balkonu s pogledom na novogoriški travnik in ulice. Priredba besedilo že kar takoj učinkovito umesti v prostor primorskega gledališča in se poveže z njegovo zgodovino. Nakar občinstvo predstavi sledi v malo dvorano in sedišča dobi najprej na odru, zatem še v avditoriju. Igralci Matija Rupel, Ivana Percan Kodarin,

Foto: Nejc Fon / Mediaspeed

Zbrane sta na slovesnosti ob podelitvi nagrad tantadruj nagovorila vodja sektorja za umenost pri Ministrstvu za kulturo Mojca Jan Zoran ter novinar in gledališki kritik **Andraž Gombač** (na sliki). Slednji se je v nagovoru vsem, ki bolj kakor po »trdi resničnosti stopajo po mehkih spominih«, spomnil tistih, ki so pisali zadnji dve desetletji Gledališča Koper, in razmišljanje sklenil z besedami Cirila Kosmača, da moramo po opravljenem delu svojih prostih osem ur napolniti z lepoto in živeti kot resnični ljudje. Utemeljitev obeh žirij so prebrali Ivana Zajc in Ana Perne ter Bine Matoh, režiser Dušan Mlakar, nagrajenec za življenjsko delo, se je v kratkem nagovoru zahvalil vsem primorskim gledališčnikom, obiskovalci in nagrajenci pa so si po koncu slovesnosti skupaj ogledali uspešnico našega gledališča *Trio Gašperja Tiča*.

Žiga Udir, Marjuta Slamič, Peter Harl in Ana Facchini prepričljivo sestavljajo zahtevno fragmentirano, tako duhovito kakor presunljivo pripoved. Z notranjimi dialogi odlično karakterizirajo posamezne like. Interpretacije igralcev izvirno pospremito tudi scenografija in kostumografija ter glasba. Izjemna režija v ta okvir odlično vključuje glas kita: sredi morja s svojim tonom 52 hertzov, ki ga drugi kiti ne razumejo, živi v neznojni samoti. Poleg tega predstava zabriše meje med odrom in gledalci. Čeprav gledališče v predstavi razgalja svoje procese, nikakor ne izgublja lastne moči. Predstava, ki nas popelje od samotnih morskih globin do brezmejnega veselja, gledalca nasmeje, razigra, navdihne, gane. Novogoriško gledališče je po pandemični suši ponovno pokazalo ves sijaj gledališča kot čarovnije, ki nas v neulovljivem trenutku vsakič znova poveže, plemeniti in radodarno obdaruje.

Tantadruj za življenjsko delo Dušan Mlakar

Profesionalni začetki režiserja Dušana Mlakarja so povezani s filmom, toda po študiju gledališke in filmske režije na ljubljanski igralski akademiji, direktorovanju in umetniškem vodenju Slovenskega mladinskega gledališča je v začetku sedemdesetih let začel kot svobodni umetnik režirati najprej v celjskem gledališču, nato v mariborski Drami, Novi Gorici, Trstu, pozneje tudi v ljubljanski Drami in v gledališčih nekdanjih jugoslovanskih republik: v Zrenjaninu, Beogradu in Dubrovniku.

Gledališki opus Dušana Mlakarja šteje 128 uprizoritev, od katerih jih na odrih primorskih gledališč naštejemo več kot 40; na Primorskem poletnem festivalu eno, v Gledališču Koper 2, v Slovenskem stalnem gledališču v Trstu 17, na odru Slovenskega narodnega gledališča Nova Gorica, kjer je v

Foto: Nejc Fon / Mediaspeed

sezoni 1973/74 debitiral z uprizoritvijo Ionescove *Selitve* in Valentinovega *Novega najemnika*, 24. K umetniški rasti novogoriškega igralskega ansambla pa Mlakar ni prispeval le kot režiser, temveč tudi kot umetniški vodja gledališča. S svojim režijskim in umetniškim angažmajem je konec sedemdesetih in na začetku osemdesetih let postavil standarde visokih ustvarjalnih dosežkov takrat še mladega slovenskega poklicnega gledališča. Poleg Jožeta Babiča, ki je kot direktor in umetniški vodja dvignil gledališče iz polprofesionalne v profesionalno institucijo z imenom Primorsko dramsko gledališče, je bil Mlakar eden prvih režiserjev, ki je novogoriškemu ansamblu omogočil uveljavitev v slovenskem gledališkem prostoru. Uprizoritve, ki jih je režiral, pa tudi igralci, ki so v njih igrali, in drugi umetniški sodelavci so prejeli številne nagrade, med katerimi najbolj izstopa nagrada za najboljšo predstavo, ki jo je novogoriško gledališče prejelo za uprizoritev Barnesovih *Rdečih nosov* v Mlakarjevi režiji na 21. Borštnikovem srečanju v Mariboru.

V Slovenskem stalnem gledališču je Mlakar debitiral z Molnárjevim *Liliomom* v sezoni 1974/75, pet let pozneje je tržaškemu občinstvu prvič predstavil Albeejevo *Kdo se boji Virginije Woolf?*, nadaljeval pa je uprizorjanjem tako imenovanih meščanskih dram in komedij, med katerimi velja opo-

zoriti na Cankarjevega *Jakoba Rudo*, *Tri sestre* Čehova, Anouilhovo *Vajo ali kaznovano ljubezen*; v Gledališču Koper je režiral dvakrat: v sezoni 2004/05 Strindbergovo *Gospodično Julijo*, v sezoni 2017/18 pa Bordonove *Zadnje lune*, ki so na 13. mednarodnem gledališkem festivalu JoakimInterFest v Kragujevcu prejele nagrado za režijo, igro in vizualno podobo.

Kritiki so uprizoritve v režiji Dušana Mlakarja največkrat opisovali kot »premišljene malodane do zadnje nianse«, kot »čiste, izcezilirane predstave z jasno linijo in posebno pozornostjo do podtonov, namigov, iluzij«, kot »zanimive v mizansceni oz. ‚napolnjevanju‘ odrskega prostora«. Poudarjali so njihovo »urejenost in doslednost«, pri mlajših in morda igralsko še ne izenačenih ansamblih pa njegovo stremljenje k doseganju nujnega igralskega ravnovesja.

In prav slednje morda najbolj odlikuje Mlakarjevo delo v gledališču. Pri oblikovanju in zrelih igralcih vedno poskuša poiskati, odkriti tiste razsežnosti njihovega talenta, ki jih včasih še sami ne slutijo, mladega igralca pa poskuša usmerjati, voditi in opogumljati, da išče in najde v sebi tisto iskreno prizadetost, ki je pogoj in temelj za vsako odrsko izražanje. Prav to iskanje in raziskovanje človeške duše, raziskovanje umetniške duše igralca za dušo gledalca spremlja vso njegovo umetniško pot. »Meni osebno je bil vedno vodilo človek, človek na odru in človek v dvorani,« je zapisal pred leti in nadaljeval: »Vedno sem razumel teater in ga poskušal delati po načelu, da nekdo nekaj daje in razume za nekoga, ki naj nekaj sprejema. Mislim, da je tu srž dajanje in jemanje ... Nikoli mi ni bilo vodilo neka abstrakcija ali ideja, zmeraj me je zanimal človek, njegovi problemi in strasti, njegovo početje in odnos do drugih ljudi ... vse drugo razmišljanje o teatru, o sociologiji, celo o filozofiji – to je zame obrobnega pomena. Bistveno se mi zdi izbrati besedilo za ansambel, ki ga bo zmogel igrati, in za publiko, ki ga bo pripravljena sprejeti.«

Občinstvo je njegove uprizoritve, zveste besedilu, literaturi, dobro sprejemalo, še posebej takrat, ko je imel kot umetniški vodja priložnost načrtovati repertoar za sezono vnaprej. Vedno znova se je spraševal o specifičnosti novogoriškega pa tudi tržaškega in pozneje koprškega gledališča, saj se je zavedal, da gre za obmejna mesta, mesta na prepihu zgodovine in za ljudi, ki so – predvsem v Novi Gorici in Kopru – prišli z vseh vetrov; zaradi česar je moral repertoar in besedila, ki so mu jih bodisi v uprizorjanje ponudili umetniški vodje gledališč bodisi jih je predlagal sam, izbirati zelo tenkočutno. Vedel je, da gledališča ne moreš delati na pamet, izločiti občinstva in uprizorjati samo tisto, kar je trenutno v trendu. Vedno je mislil na to, kdo bo prihajal gledat predstave, in zdi se, da so bile njegove odločitve skoraj vedno pravilne, o čemer pričajo tudi nagrade: ob že omenjenih je režiser za svoje delo prejel še štiri Borštnikove nagrade, nagrado Prešernovega sklada, nagrado za režijo na Goriškem srečanju malih odrov v Novi Gorici in nenazadnje naziv zaslužni profesor ljubljanske Univerze.

Našteti dosežki vzpostavljajo gledališkega režiserja Dušana Mlakarja kot vsestranskega ustvarjalca, ki je desetletja ustvarjal, usmerjal in umetniško oblikoval tudi primorski gledališki prostor. Svoje ustvarjalno delo je znal povezati v umetniško konsistentno celoto in z najboljšimi sodelavci ustvariti izjemne predstave, s katerimi je pomembno prispeval k umetniški rasti vseh treh gledališč, predvsem pa k njihovi prepoznavnosti v domačem prostoru in zamejstvu.

Člani komisije za primorsko gledališko nagrado tantadruj za življenjsko delo smo tudi letos obravnavali več predlogov in ob temeljiti presoji soglasno sklenili, da prejme nagrado za življenjsko delo Dušan Mlakar, velik človek in velik režiser.

I INGRID KAŠČA BUCIK, NATAŠA SOSIČ IN BINE MATOH
Iz utemeljitve nagrade

Ob zaključku 29. Primorskega poletnega festivala

Na temeljih mednarodnega, večjezičnega in medgeneracijskega sodelovanja

29. Primorski poletni festival, ki je od 5. junija do 30. avgusta v gostiteljskih mestih postregel s 64 dogodki – obiskalo jih je 6000 gledalcev –, je z bogatim kulturnim dogajanjem domačinom in gostom omogočil preživljanje dolgih poletnih večerov in noči v družbi vrhunskih umetnikov.

Z dvojnimi odprtjem s predstavama *Trio Gašperja Tiča* v Kopru in *Jugoslavija, moja dežela* Gorana Vojnoviča v Sežani se je 5. junija začel niz dogodkov, ki so v sproščenem poletnem duhu znova povezali občine Koper, Izola, Piran, Ankaran, Sežana in hrvaški Pulj. Na zunanjih in notranjih prizoriščih so si obiskovalci lahko ogledali šest predstav Gledališča Koper ter gostujoče predstave drugih slovenskih

Foto: Dean Gregurica, Studio @ Or

Foto: Barbara Čeferin

Foto: Gennaro Parricelli

gledališč: APT Novo mesto, SNG Nova Gorica in Špas teatra. Program je dopolnilo tudi pet gostovanj gledaliških in glasbenih ustvarjalcev iz Italije, Hrvaške, Bosne in Hercegovine ter Srbije, ki so poskrbeli za mednarodni pridihi. Na mestnih ulicah, trgih in drugih prizoriščih so za glasbene poslastice poskrbeli tudi glasbene predstave, koncerti in glasbeni večeri za vsak okus. 29. izvedba PPF pa se je tudi letos povezala s festivalom FESTIL (Festival estivo del Litorale), ki je od 18. junija do 5. avgusta ponudil dodatne dogodke v Trstu in Vidmu.

Pomemben del pestrega programa 29. Primorskega poletnega festivala so

Foto: Riccardo Panozzo

prav tako predstavljali javni pogovori, na katerih je Gledališče Koper v sodelovanju s Skupnostjo Italijanov Santorio Santorio, ZRS Koper in OBALOpus odpiralo pomembne teme z uglednimi gosti.

Verdijeva ulica je med 18. in 23. julijem zaživela v barvah dogajanja **PPF Mladi**, kjer so se študenti akademij dramskih umetnosti iz Ljubljane, Zagreba in Banjaluke predstavili z zaključ-

Foto: Giorgio Mesghet

nimi produkcijami. Festivalni sklop PPF Mladi je postregel s sedemnajstimi dogodki, ki jih je obiskalo 1300 obiskovalcev. Ti so se poleg predstav udeležili še javnih pogovorov in glasbenih večerov v poletnem vzdušju.

Uspešno poletno dogajanje je zakrožil **2. festival Pri svetilniku v avgu-
stu**, pod okriljem katerega je bilo 14 dogodkov namenjenih najmlajšim. Gledališke predstave, delavnice, klovnov-

ske animacije in srečelovi so privabili kar 900 mladih gledalcev in njihovih spremljevalcev, nekaterim izmed njih pa so na brezplačnih delavnicah in nastopih omogočili še spoznavanje s klovnovskimi veščinami in gledališkim ustvarjanjem nasploh. Drugo edicijo festivala sta zaznamovali dve otroški premieri Gledališča Koper, to sta bili *Barčica* in *Mali princ*, gostovanje Lutkovnega gledališča Ljubljana s predstavo *Sapramiška* in sobotno pravljíčno dopoldne pod okriljem dogodka *Kolikor jezikov znaš, toliko ljudi veljaš*, kjer so otroci v treh jezikih prisluhnili pravljíci *Tonin*, primorskega pisatelja Vanje Pegana. V slovenščini, italijanščini in hrvaščini so jo prebrali dramski igralci Anja Drnovšek, Francesco Borchini in Mak Tepšič. Otroci so se razveselili tudi gostovanja gledališča Žar ptica iz Zagreba, ki je s predstavo *Ti i ja, mali medo* v hrvaškem jeziku dokazalo, da enotni jezik umetnosti ne pozna meja. Tokratni festival je z gostovanjem uprizoritve *Rdeča kapica* v domovih starejših občanov poudaril tudi pomembnost medgeneracijskega sodelovanja, saj so si to sklepno produkcijo Gledališkega treninga na Gažonu, Markovcu in v Prisojeh ogledali starejši občani ter tudi otroci iz vrtčevskih in osnovnošolskih počitniških varstev.

Če zaokrožimo letošnje dogajanje, bi lahko zapisali, da je 29. Primorski poletni festival v ospredje postavil kakovosten in sproščen poletni program ter povezovanje obalnih mest in njihovih ustanov. Vse to pa na stebrih mednarodnega, večjezičnega in medgeneracijskega sodelovanja. **■ VANJA KORENČ**

Gledga ■ Letnik XX, številka 5 ■ Izdajata Gledališče Koper in Obalne galerije Piran ■ Za izdajateljka Katja Pegan in Mara Ambrožič Verderber ■ Urednik gledaliških strani Miha L. Trefalt (odgovorni urednik), urednica galerijskih strani Tatjana Sirk ■ Lektorica Alenka Juvan ■ Tisk Tiskarna Vek Koper ■ Naklada 1.600 izvodov ■ Koper, oktober 2022 ■ Izid so omogočili Ministrstvo za kulturo RS, MO Koper, Občina Ankaran in Občina Piran ■ Na naslovnici: fotografija s predstave *Sumljiva oseba*, Branislava Nušiča, Gledališča Koper (foto Jaka Varmuž)

Sezonopis 2021/2022

Gostovanje na festivalih

- **11. Festival gledaliških predstav za mularijo Pri svetilniku, Koper**
Renata Vidič: *Lepo je biti Koprčan* (8 predstav)
Vanja Korenč, Renata Vidič, Gregor Geč: *Loli, Boli in svet, poln čudes* (7 predstav)
Po bratih Grimm: *Žabji kralj in Rdeča kapica* (10 predstav)
Kim Komljanec: *1500 lajkov* (3 predstave)
Maja Aduša Vidmar: *Modro pišče*
- **40. Pozorišne/kazališne igre BiH, Jajce (BA)**
Goran Vojnovič: *Jugoslavija, moja dežela*
- **8. festival Novi tvrđava teatar, Čortanovci (RS)**
Goran Vojnovič: *Jugoslavija, moja dežela*
- **30. festival Dani Zorana Radmiloviča, Zaječar (RS)**
Goran Vojnovič: *Jugoslavija, moja dežela*
- **4. festival Viminacium fest – mitovi stari i novi, Požarevac (RS)**
Goran Vojnovič: *Jugoslavija, moja dežela*
- **Festival PratoEstate, Prato (IT)**
Simon Stephens: *Stena v morju*
- **24. festival Teatar fest Petar Kočić, Banjaluka, 2022**
Goran Vojnovič: *Jugoslavija, moja dežela*
- **29. Primorski poletni festival**
Goran Vojnovič: *Jugoslavija, moja dežela* (2 predstavi)
Simon Stephens, Goran Vojnovič: *Morje sten* (3 predstave)
Israel Horovitz: *Indijc hoče u Bronx* (2 predstavi)
Iztok Mlakar: *Tutošomato* (2 predstavi)
Jera Ivanc: *Ptičja farma*
Gašper Tič: *Trio*
Renata Vidič: *Barčica*
Antoine de Saint-Exupéry: *Mali princ*

Gostovanja v zamejstvu

- **Kulturni center Lojze Bratuž, Gorica (IT)**
Jera Ivanc: *Ptičja farma*
- **Slovensko stalno gledališče, Trst (IT)**
Goran Vojnovič: *Jugoslavija, moja dežela* (3 predstave)
Po bratih Grimm: *Žabji kralj in Rdeča kapica*
Jera Ivanc: *Ptičja farma* (7 predstav)

Gledališče Koper Teatro Capodistria

Predstave	Število predstav			Število obiskovalcev		
	Doma	Na gost.	Skupaj	Doma	Na gost.	Skupaj
PREMIERNE UPORIZITVE						
Laponska	9	1	10	1038	28	1066
Ježeva hišica	3	2	5	306	205	511
Indijc hoče u Brox	4	2	6	418	110	528
Razparač	/	6	6	/	463	363
Morje sten	5	3	8	227	218	445
Barčica	1	1	2	306	205	511
Mali princ	1	/	1	263	/	263
Skupaj	23	15	38	2380	1063	3443
PONOVITVE						
Trio	2	1	3	266	134	400
Tutošomato	4	12	16	746	2327	3073
Služkinji	/	1	1	/	98	98
Hiša Bernarde Alba	/	5	5	/	471	471
Krst pri Savici	4	1	5	435	225	660
Stena v morju	4	1	5	274	75	349
Birokrati	/	5	/	/	721	721
Jugoslavija, moja dežela	5	17	22	916	2856	3772
Ptičja farma	14	1	15	1456	73	1529
Modro pišče	1	/	1	142	/	142
Skok v pravljico	7	/	7	329	/	329
Mali medo	3	2	5	215	123	340
Živalske novice	/	3	3	/	330	330
Loli, Boli in svet, poln čudes	12	1	13	1792	38	1830
Lepo je biti Koprčan	11	/	11	1745	/	1745
Mehurčki	/	7	7	/	1609	1609
Žabji kralj in Rdeča kapica	13	1	14	1877	158	2035
Žabji kralj	5	/	5	414	/	414
Rdeča kapica	1	/	1	190	/	190
1500 lajkov	5	1	6	571	70	641
Skupaj	91	59	145	11368	9310	20678
SKUPAJ	114	74	185	13748	10373	24121

Gostovanja v tujini

- **Pozorište Prijedor (BA)**
Goran Vojnovič: *Jugoslavija, moja dežela* (3 predstave)
- **Gradsko pozorišče Gradiška (BA)**
Goran Vojnovič: *Jugoslavija, moja dežela*
- **INK – Gradsko kazališče Pula (HR)**
Simon Stephens: *Stena v morju* (2 predstavi)
Goran Vojnovič: *Jugoslavija, moja dežela*
- **Újvidéki Színház – Novosadsko pozorišče (RS)**
Goran Vojnovič: *Jugoslavija, moja dežela*

Tuja gledališča v Gledališču Koper

- **Piccolo Teatro Città di Sacile (IT)**
Molière: *Il borghese gentiluomo* (v okviru 29. PPF)
- **Alteatar in Centar kulture i mladih općine Centar Sarajevo (BA)**
György Spiró: *Prah* (v okviru 29. PPF)
- **Akademija 82, Beograd (RS)**
Václav Havel: *Audijencija* (v okviru 29. PPF)
- **Ludovica Rambelli Teatro (IT)**
La conversione di un cavallo (v okviru 29. PPF)
- **HNK Ivana pl. Zajca Rijeka in Gradsko kazališče lutaka Rijeka (HR)**
Sofokles – Luciano Delprato: *Kralj Edip* (v okviru 29. PPF)
- **MM Contemporary Dance Company, Reggio Emilia (IT)**
Bolero Soirée (v okviru 29. PPF)

- **INK – Gradsko kazališče Pula (HR)**
Rok Olaf Pečecnik: *Istra ti mila materina* (v okviru 29. PPF)
- **Accademia della Follia in Politeama Rossetti, Trst (IT)**
Noi sappiamo i nomi (v okviru 29. PPF)

Nagrade

- **Jugoslavija, moja dežela** – nagrada za najboljšo uprizoritev v celoti na 40. festivalu Pozorišne/kazališne igre BiH, Jajce (BA)
- **Jugoslavija, moja dežela** – nagrada za najboljšo uprizoritev v celoti na 8. festivalu Novi tvrđava teatar, Čortanovci (RS)
- **Jugoslavija, moja dežela** – nagrada tantadruj za predstavo v celoti, 2021
- **Jugoslavija, moja dežela** – nagrada viminacium maximus za najboljšo predstavo v celoti na 4. festivalu Viminacium fest – mitovi stari i novi, Požarevac (RS)
- **Marko Misirača** – nagrada za režijo uprizoritve *Jugoslavija, moja dežela* na 40. festivalu Pozorišne/kazališne igre BiH, Jajce (BA)
- **Boris Šavija** – nagrada za igro v uprizoritvi *Jugoslavija, moja dežela* na 40. festivalu Pozorišne/kazališne igre BiH, Jajce (BA)
- **Boris Šavija** – nagrada za najboljšo moško vlogo v uprizoritvi *Jugoslavija, moja dežela* na 8. festivalu Novi tvrđava teatar, Čortanovci (RS)
- **Boris Šavija** – nagrada zoranov brk za najboljšega igralca večera v uprizoritvi *Jugoslavija, moja dežela* na 30. festivalu Dani Zorana Radmiloviča, Zaječar (RS)
- **Boris Šavija** – nagrada za najboljšo moško vlogo v uprizoritvi *Jugoslavija, moja dežela* na 24. festivalu Teatar Fest »Petar Kočić«, Banjaluka (BA)
- **Miljka Brđanin** – nagrada za igro v uprizoritvi *Jugoslavija, moja dežela* na 40. festivalu Pozorišne/kazališne igre BiH, Jajce (BA)
- **Aleksandar Stojković** – igralec večera po izboru občinstva na 4. festivalu Viminacium fest – mitovi stari i novi, Požarevac (RS)

■ Zbrala **M. L. T.** in **J. P.**